

Катерина Шевчук

Рівне (Україна)

**СЛОВЕСНІСТЬ ЯК ЕСТЕТИЧНА СИСТЕМА
В «ІСТОРІЇ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ»
М. ГРУШЕВСЬКОГО**

Михайло Грушевський не лише талановитий історик, але й дослідник української культури та літератури. В його текстах ми надібуємо також стиль та спосіб мислення, що несе поряд із евристичним потенціалом естетичний настрій. Саме тому ці тексти, особливо, що стосується досліджень української культури та літератури, репрезентують певні естетичні системи. Зокрема, в «Історії української літератури» така естетична система проявляється через розуміння словесності.

У сучасній естетиці помічено надзвичайно сильну естетичну складову в слові. Зокрема, слово сприймається як принцип культури. Воно не лише повідомляє, але й може нести певне переживання. Російський філософ початку XX століття Густав Шпет у праці «Естетичні фрагменти» зазначав, що для виявлення естетичної складової слова потрібно знайти в його структурі моменти, які піддаються естетизації. Подібні моменти якраз і складають естетичну предметність слова. Словесна творчість насичена естетичними моментами, оскільки вона репрезентує найперший рівень естетизації слова, а саме його акустичний комплекс (вимовляння слова). Акустичний комплекс використовується поетами, письменниками чи акторами, як правило, для того, щоб викликати у реципієнта певне враження. Спираючись на таке розуміння естетизації слова, можемо розглядати концепцію словесності як естетичної системи в творчості Михайла Грушевського.

Михайло Грушевський уже на початку своєї праці пише про те, що в українській літературі словесна творчість займає особливе

значення. Це має місце через певні історичні обставини, в яких розвивалася література на українських землях. Зокрема, вчений зауважує, що наша література мусить по-особливому ставитися до «літератури неписаної». При цьому він помічає певну суперечність самого терміну «неписана література». Розвинуті літератури (такі як грецька і латинська) не надають такого значення словесності, оскільки їх писана традиція надзвичайно багата. Словесність тут полишається для етнологів та фольклористів і звертаються до неї передусім як до допоміжного матеріалу при дослідженні писаної літератури, яку сприймають як «справжню».

Передусім Грушевський зосереджується на вивченні найстарішої, передкнижної доби народної творчості. Тим самим він прагне відтворити образ словесного мистецтва. Разом з тим, закладається своєрідна перспектива естетизації дійсності. Це пов'язане із тим, що відповідність народної словесної творчості господарському життю та соціальним відносинам в передісторичні часи набуває характеру оспівування. Так в рамках словесної творчості народжуються образи, які наповнені естетичними моментами. У праці Михайла Грушевського охарактеризовано форми, в які вкладалися ідеї, що поставали в рамках словесності, він оцінює ступінь їх оригінальності, а найважливіше в контексті нашої тематики – прагне визначити літературно-естетичну цінність форм і втілених у них образів.

Дослідження даної проблематики має значущість не лише з огляду на вивчення творчості Грушевського чи історії української літератури. Окрім того, що воно робить вклад в загальну теорію естетики словесності, можемо констатувати також важливість розгляду цієї теми в загальному контексті сучасної проблематики методології гуманітарного пізнання.